

Замула В.

(наук. кер. – доц. Жалій Т.В.)

*студент V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

**ДО ПИТАННЯ ПРО ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВО-
ВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ НА УРО-
КАХ ПРАВОЗНАВСТВА В ЗНЗ УКРАЇНИ**

Сучасна школа має дати молоді правові знання та сформувати вміння, життєву позицію. Правова освіта учнів передбачає вплив на особистість через оптимальний вибір змісту, форм, методів, принципів навчання та чіткої структури навчально-виховного процесу. Завдяки новим підходам до змісту освіти так комунікації між вчителем і учнями в навчальному процесі, за умов спеціально спрямованої системи навчально-виховної роботи школа повинна перетворитись у зразок демократичного правового простору. У загальноосвітньому навчальному закладі на це спрямований новий предмет «Правознавство. Практичний курс» для учнів 9-их класів. Програма курсу допомагає не тільки засвоєнню учнями певних понять, а й формуванню у них інтересу до права, поваги до закону та правомірної поведінки.

Події, які переживає наша країна протягом 2013-2014 рр., а також процес державотворення і становлення громадянського суспільства значною мірою змінили місце і роль правознавства як базового навчального предмету. Тому на вчителя, який щоденно теоретично готується до уроку з курсу «Правознавство. Практичний курс» у 9 класі покладається розв'язання важливих завдань сучасної освіти: виховання громадянина України, підготовка учнів до свідомої активної участі в суспільному житті української держави, усвідомлення її ролі та місця в Європі й світі, формування в молодого покоління почуття патріотизму, відданості Батьківщині, сприйняття ідей гуманізму та демократії.

У статті простежимо напрямки та шляхи формування правової компетентності школяра у 9-му класі на уроках із правознавства. Традиційно вважається, що основне завдання школи – «надати учням визначений програмовими вимогами об'єм інформації з предметів, проконтролювати рівень його засвоєння та якість знань, умінь і навичок, сформованих у процесі навчання». Проте, розвиток продуктивних сил на сучасному етапі вимагає від людини не лише відтворювати отримані раніше знання, а й уміти вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно підбирати потрібні для власної діяльності вміння.

Тому компетентнісний підхід у навчанні є актуальною проблемою сьогодення. У педагогічному словнику поняття «компетентність» (лат. Competens – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої

ПРАВЗАХИСНИЙ РУХ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. Компетентнісний підхід в освіті вивчали А. Хутірський, О. Дахнін, Т. Шамова, Г. Щукіна, О. Пометун, І. Якиманська, В. Сериков, В. Власов, К. Баханов та ін. Аналіз визначень компетентності дає змогу стверджувати, що це – така система теоретичних знань, інтелектуально-практичних умінь і навичок, особистісних якостей і утворень, яка при достатній мотивації та високому рівні психічних процесів забезпечує самореалізацію, самозбереження та самовдосконалення особистості в процесі життєдіяльності.

Проблема формування правової компетентності полягає в тому, що практика традиційного шкільного навчання, заснована на принципі «вивчимо і запам'ятуємо», що суперечить сутності права. Право - прагматична наука, яка запам'ятовуванням термінів і статей законів не освоюється. Право живе в дії, у практиці його застосування. У зв'язку з цим логіка правової освіти найбільшою мірою відповідає компетентнісному підходу. Важливим завданням у справі соціалізації підлітків є створення реальних умов для формування у школярів правової компетентності. Правова компетентність школяра відповідно до Концепції структури та змісту правової освіти в школі передбачає: знання механізмів правового регулювання суспільного життя; вміння виділяти правові аспекти виникаючих життєвих ситуацій і визначати доцільність їх дозволу правовими засобами; здатність аналізувати правову ситуацію з різних позицій; визначення достатнього для вирішення проблеми мінімуму правової інформації; вміння бачити правові наслідки прийнятих рішень і здійснюваних дій; готовність і вміння використовувати механізми та засоби правового вирішення проблем.

Правова компетентність формується в процесі правової підготовки школярів, являє собою комплексну характеристику, інтегруючи в себе не тільки знання, вміння, здібності, ціннісні установки, індивідуальні способи поведінки учнів, а й освоєння способів, і придбання досвіду діяльності, необхідного кожному в щоденному житті, в процесі соціальної практики, в рамках виконання різних соціальних ролей.

Правова компетентність у школі формується поетапно: I етап інформаційно-пізнавальний; II етап - ціннісно-орієнтований; III етап регулятивно-поведінковий; IV етап комунікативний. На кожному етапі перед вчителем стоять різні цілі: на I етапі -дати знання про право; на II етапі сформувати правомірну поведінку; на III етапі прищепити готовність слідувати правовим нормам у повсякденному житті; на IV етапі здійснення конструктивної взаємодії учнів з іншими членами суспільства на основі правових норм при виконанні різних суспільних ролей.

Знання має передаватися учням не в готовому вигляді, а тільки на основі самостійного осмислення, що підвищує практичну значимість правової освіти. Одним з пріоритетних завдань правої освіти є створення реальних умов для застосування школярами правової компетентності на уроках та в позаурочний час, тобто при організації практичної діяль-

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

ності учнів, що сприяє накопиченню позитивного досвіду застосування правових знань у модельованих ситуаціях і в реальному житті, досвіду правомірної і соціально активної поведінки по реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Тільки розуміючи діяльність як цілісний і багатофункціональний процес, можна обґрунтувати склад компонентів для формування цієї компетентності з урахуванням специфіки навчальної діяльності.

Компоненти навчальної навички:

Мотиваційний: ставлення до навчання

Змістовий: відомі і нові знання, вміння та навички

Діяльнісний: виконання діяльності на різних рівнях складності

Основою формування правової компетентності є досвід учнів, освоєний у життєвих і навчальних ситуаціях і актуалізований на уроці або у позаурочній діяльності; набутий в ході проектної діяльності, рольових ігор, практикумів, тренінгів, дискусій, вирішенні проблемних ситуацій.

У структурі правової компетентності виділяються три компоненти: когнітивний (знання Конституції України, міжнародних договорів про права людини, законів України, прав людини, прав дитини, правових термінів і понять), діяльнісний (участь у діяльності громадських організацій, у цивільних, сімейних трудових та інших правовідносинах) і мотиваційний (прояв відношення до закону, права, правових вчинків дорослих і однолітків, правопорушенням і злочинам, злочинцям).

Отже, правова освіта органічно пов'язана з правовим вихованням і виходить за рамки навчального предмета. Виховання не може відбуватися без навчання, а навчання так чи інакше робить і виховний ефект. Тільки єдина система правової освіти та виховання сприяє формуванню правової компетентності підростаючого покоління.

Література:

1. Бізбіз, Т. О. Правознавство. Практичний курс. Дидактичні матеріали / Т. О. Бізбіз - Х. : Основа, 2009. - 112 с
2. Буркова Л. Технології в освіті // Рідна школа – 2011. - № 2. – С. 18-20.
3. Галак С.Є. Індивідуальна робота з розвитку творчих здібностей дітей // Шкільний світ. – 2010. – черв. (№ 12). – С. 7–8.
4. Галкін С. Організація ігрової діяльності на уроці // Завуч. – 2004. – № 30. – С. 9–12.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 376 с.
6. Корінько Л. М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетентцій / Л. М. Корінько – Х.: Основа, 2010. – 96 с.
7. Нетьосов С. І. Якісна характеристика рівнів сформованості предметних компетентностей учнів на уроках права/ Сергій Нетьосов // Історія в школах України. – 2010 - № 1. – С.27-29.
8. Сидоренко С. Правове виховання та правова освіта у навчальних закладах// Історія України. – 2009. – № 36. – С.1–8.
9. Сидорчук І. Формування громадянської й правової компетентності на уроках правознавства // Історія України. – 2007. – № 48. – С. 7–9.